

Samtænkningen betød danske soldaters død

Danmark mistede 43 soldater i Afghanistan, Sverige 6 og Norge 10. En forskel forklaret med at danske soldaters deployering i den urolige Helmand-provins. Men der er en anden forklaring. Den sammenholder tabsprofil for danske soldater med krigsscenen, samtækningsstrategien soldaterne fulgte og de officielle rapporter om indsatsen. Og den gør folkevalgte, forsvarsledelse og forskere ansvarlige for de relativt høje danske tabstal.

Tabprofilen for danske soldater sammenholdt med den for amerikanske og britiske soldater viser, at i 2008 faldt flest danske soldater, 13, (19%), i 2009 flest af de britiske soldater, 108, (24%) og i 2010 flest amerikanske, 499 (21%). Tabskoncentrationen bliver mere markant, når man ser på de to mest dødelige år for de tre lande i perioden 2002-2015. 47% af alle dræbte danske soldater omkom i 2008-2009, 46% af de britiske i 2009-2010 og 39 % af de amerikanske i 2010-2011. Det tyder på, at Taleban startede med at dræbe danske, så britiske og så amerikanske soldater, dvs. først det svageste land og sidst det stærkeste. Dog tog det længst tid at nedkæmpe amerikanske soldater, kortest de danske. 81% af danske soldater (35 ud af 43) dræbtes på fire år i 2007-2010, 87% af britiske (394 af 455) på 6 år i 2007-2012 og 82 % af amerikanske (1943 af 2.381) på syv år i 2007-2013. Men Danmark havde den største stigningstakten af faldne soldater pr. 1 mio. indbyggere. I 2007 var den for Danmark 1,1, for UK 0,7 og for USA 0,4. Men i starten af 2009 "topper Danmark listen med 3,8 faldne soldater pr. mio. indbyggere... UK har 2,3 og USA 2,1", *Politiken* 15.2.2009. Samlet ligger Danmarks tabsrate på 7,7, USA's på 7,4 og UKs på 6,9.

Så markante tabstal skulle udløse en hurtig politisk og militær indgriben. Den udeblev: "S og V finder det utænkeligt, at taktikken i Afghanistan

skulle være indrettet efter tabstallet. Det vil være højest besynderligt”, siger John Dyrby Paulsen (S), *Berlingske* 14.7 2008, s 9. Det er den mest ubegavede politiske udtalelse om Danmarks militære indsats i Afghanistan. For enhver ansvarlig politiker må da forventes at reagere ved en betragtelig stigning i antallet af nationens faldne sønner. Er det ikke tilfældet, bliver udsagnet en ren tilståelse: Tabstal er underlagt den valgte sammentækningsstrategi og man kender jo problemet: ”I Helmand er især antallet af angreb med improviserede vejsidebomber steget markant, ligesom der har været en stigning i antallet af asymmetriske angreb”, Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet, *Den danske indsats i Helmand 2008*, 2009:6 og videre: ”Indsatsen har haft alvorlige omkostninger. 12 danske soldater omkom som følge af indsatsen i 2008 (13. HS), mens tyve blev såret, heraf flere alvorligt”, s 12. Når de folkevalgte svigter, hvor er så den forsvarsledelse som bedre end civile kender soldatens vilkår og burde gribe ind?

Krigsscenen i Helmand provinsen er kort beskrevet af en dansk soldat: ”Vi ved godt, at i et område på størrelse med Amager er 25 danske soldater døde og mange flere er blevet såret, siden Danmarks ”aktivistiske udenrigspolitik gik op i gear med indsættelsen i Helmand i foråret 2006”, *Politiken*, ”Kammerater i krig”, 15.12.2009, <http://politiken.dk/udland/article845945.ece/>. Og fra 2010 og frem falder yderligere 12 danske soldater ved vejsidebomber. Hvad foregår der? Når 38 af de 43 danske soldater falder i Helmand-provinsen og 25 af dem ved vejsidebomber, hvorfor bliver vore soldater ikke beskyttet mod disse vejsidebomber, når problemet allerede i 2007 er erkendt: ”Vi ser meget frem til at vi forhåbentlig snart får kampvogne. De vil øge sikkerheden markant for soldaterne og de vil betyde færre civile tab for, fordi kampvogne er mere præcise end fly...” udtalte den udsendte danske bataljonschef i Afghanistan, Kim Kristensen, <http://jp.dk/udland/article1135164.ece>, 19.10.2007.

Krigsscenen er imidlertid præget af de folkevalgtes samtækningsindsats: "Den overordnede målsætning for den danske indsats i provinsen er at bidrage til stabil og bæredygtig udvikling gennem en sammenhængende og fuldt integreret civil og militær indsats", Udenrigsministeriet og Forsvarsministeriet, *Den danske indsats i Helmand 2008*, 2009:4. Danske soldater skal nu patruljere til fods eller i "åbne" militærkøretøjer og ikke i kampvogne: "Danish and allied troops often patrol in the town of Gereshk...conducted in open-top vehicles to make it easier to come in contact with the local population..." for "the personal contact with the local population in Gereshk has importance for the entire Danish effort in Helmand Province.... Through daily dialogue, the inhabitants can assist the troops with information about hostile movements", The Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Defence, *Denmark's engagement in Afghanistan 2008-2012*, 2008, 22 s, her s 15. Den samtænkning internaliserer soldaterne: "Vi skal observere og tale med de lokale, helst de ældre. Vi tager temperaturen på stemningen i området", *Politiken*, "Kammerater i krig", 15.12.2009, <http://politiken.dk/udland/article845945.ece/>. Det lettere udstyr medfører, at danske soldater skal snige sig ud af lejren for sikkert at kunne forlade den: "Hver gang danskerne skal ud fra lejren, drejer det sig om at narre fjenden" <http://politiken.dk/udland/article845945.ece?/>. Samtækningsstrategiens farlighed er politikerne bekendt: "...både S og R fremhæver, at der i den seneste Afghanistan-strategi er lagt mere vægt på genopbygning af det civile samfund...(på trods af)... at Talebans indflydelse i Afghanistan – ikke mindst i det sydlige, hvor danskernes Camp Bastion ligger – er stigende siden sidste år" *Jyllandsposten* 21.12.2008, s 6. Selv en øget beskyttelse er ikke nok: "Danske dødsofre nr. 35 og 36..kørte patrulje i et af de forsvarrets nyeste og bedst udrustede køretøjer - infanterikampkøretøj CV 9035 (IKK). Men det var åbenbart ikke godt nok til at beskytte soldaterne mod Talebans frygtede sprængladninger", *Ekstra Bladet* 6.8.2010, "Dræbt en uge før de skulle hjem", s 12.

Hvordan rapporterer det officielle Danmark om krigen i Afghanistan? Utilstrækkeligt. Til Udenrigs- og forsvarsministeriets rapport, *Den danske indsats i Helmand*, siger Rigsrevisionen: "Forsvaret har kun i meget begrænset omfang aflagt regnskab for samtækningsprojekterne for perioden 2008, pkt. 138" så "Rigsrevisionen har ikke vurderet effekten af det civilt-militære samarbejde og samtænkningen, pkt. 141", *Civilt-militært samarbejde og samtænkning Afghanistan*, notat af 21.9.2009.

Statsrevisorerne følger op: ..forsvaret kan ikke mere præcist opgøre det faktiske resurseforbrug til internationale operationer", *Bemærkning til beretning nr. 17/2008 om forsvarets understøttelse af sine militære operationer i Afghanistan*.

I 2014 beslutter de folkevalgte så i kommissoriet "Erfaringsopsamling vedr. den samtænkte danske Afghanistanindsats" "at fokusere på samtænkningen af de danske indsatser... med henblik på en samlet fremstilling af, hvad vi fra dansk side kan lære af indsatserne og med sigte på fremtidige samtænkte indsatser i skrøbelige stater". Ambitionen om "en realistisk og anvendelig erfaringsopsamling" bliver skudt ned alene ved dens tre konkrete udmøntninger: 1. "Dansk Institut for Internationale studier (DIIS) anmodes om at udarbejde en opsamling af internationale erfaringer med samtænkning af de politiske, udviklingsmæssige og militære indsatser i Afghanistan fra 2001 til 2014, herunder hvordan den militære indsats har indvirket på bestræbelserne på at vinde civilbefolkningens hearts and minds". 2. "Eksterne konsulenter blev anmodet om at udarbejde en opsamling af erfaringer fra Afghanistan med at gennemføre udviklingsbistand i en situation, hvor det samtidigt er nødvendig med en stabiliserende militær indsats". 3. "Forsvarsministeriet og Udenrigsministeriet vil – i samarbejde med Forsvarsakademiet, FAK – udarbejde en opsamling af erfaringer fra Afghanistan med de projekter, som Forsvaret har gennemført til støtte for militære operationer (de

så kaldte CIMIC-projekter)”. Men erfaringsindsamlingen bliver helt nødlidende med kommissoriets krav til sidst: ”Erfaringsopsamlingen skal ikke beskæftige sig med militære aktiviteter på det taktiske/operative niveau...”. Det strider mod al fornuft at undlade at belyse den militære indsats til 11,5 mia. kr., og så fokusere på udviklingsprojekter til 3,5 mia. kr. og et umåleligt CIMIC-projekts (0.007 mia. kr.) effekt på de ”militære operationer” til de nævnte 11,5 mia. kr. Hvordan ”lære af indsatserne med sigte på fremtidige samtænkte indsatser”, når den dyreste indsats, den militære, ikke må indgå i erfaringsopsamlingen?

Den publicerede DIIS rapport ”Afghanistan. Erfaringsopsamling 2001 – 2014, del I. Internationale Erfaringer med samtænkning i Afghanistan”, 90 s bærer præg heraf. Man får ikke den i kommissoriet lovede ”opsamling af internationale erfaringer med samtænkning af de politiske, udviklingsmæssige og militære indsatser i Afghanistan 2001 – 2014”. Man behandler ikke de tre begreber, *samtænkning*, *indsatser* og *erfaringsopsamling* kronologisk og sammenhængende. Man ”oversætter” samtænkning til ”*sammenhængen* mellem indsatserne og ikke effekten af indsatserne”, s 77 og fjerner sig dermed endnu længere fra målet om udlandets samtæknings-erfaringsopsamling. Men heller ikke det nu lovede, ”at forklare sammenhængen mellem indsatserne” leveres. For ”sammenhæng” kræver en årsag-virkning relation. Den fremlægges ikke. Her kunne man så have forventes at de folkevalgte og forsvarsledelsen havde kritiseret den ”tynde” forskerrapport, og at forskerne havde afstået fra opgaven fordi den var (gjort) uløselig. Fraværet af kritik signalerer et velafstemt ”cover-up” mellem folkevalgte, forsvarsledelse og forskere.

Men hvorfor skulle forskere, der hylder deres forskningsfrihed og integritet tie? Fordi militærforskerne i DIIS, FAK og Center for Militære Studier, CMS, KU, er afhængige af Forsvarsministeriet. Det finansierer dem, sidder i deres bestyrelser, der bestemmer de emner, der skal studeres. Man bider ikke

den hånd, der fordrer én. Derfor er det også næsten umuligt at finde militærforskere, der kritiserer ministeriet eller hinanden indbyrdes. DIIS, FAK og CMS optræder som militærforskningens rip, rap og rup. De er relateret til én og samme person, giver de samme svar og udviser sjældent indbyrdes uenighed.

Så er analysen færdig, løbet kørt og konklusionen klar. Tabstal, krigsscenen, forsvarets utilstrækkelige ressourceopgørelser, en kritisabel samtækningsrapport tillige med en forskningsmæssig efterrettelighed udpeger de folkevalgte, forsvarsledelse og forskere som ansvarlige for for mange dræbte danske soldater.

Henning Sørensen, militærsociolog

Cand. mag. (KU), cand. scient. pol. (AU), Ph.d. (CBS)

Hjemmeside: isfdanmark.dk